

- LOKASKÝRSLA TIL SPROTASJÓÐS -

VELFERÐ BARNNA Í GARÐABÆ

Þróunarverkefni unnið skólaárin 2013 - 2015

Verkefnastjórar: Ásta Sölvadóttir og

Ágústa Guðmundsdóttir, Klifinu skapandi fræðslusetri

Númer: UMS-046. 2013-2015

30. júní 2015

Efnisyfirlit

1. INNGANGUR	3
2. MARKMIÐ	3
3. LEIÐIR SEM VALDAR VORU TIL AÐ NÁ MARKMIÐI:	4
4. FRÁVIK MIÐAÐ VIÐ ÁÆTLUN VERKEFNIS	6
5. HELSTU HINDRANIR SEM KOMU UPP VIÐ VINNU VERKEFNISINS.....	7
6. HELSTI ÁVINNINGUR AF VINNU VIÐ VERKEFNIÐ, JÁKVÆÐ ATRIÐI SEM FYLGDU Í KJÖLFAR EÐA SAMHLIÐA VERKEFNISVINNU.....	7
7. MAT Á VERKEFNINU SAMKVÆMT UMSÓKN	7
8. NIÐURSTÖÐUR VERKEFNISINS	8
9. ÁÆTLUN UM KYNNINGU Á AFRAKSTRI VERKEFNISINS OG HELSTU NIÐURSTÖÐUM	8
10. ANNAÐ SEM GAGNLEGT ER AÐ UPPLÝSA STJÓRN SPROTASJÓÐS UM.....	11

1.

Inngangur

Í þessari lokaskýrslu er sagt frá þróunarverkefni sem unnið var með stórum hópi, rúmlega 30 manns, á skólaárunum 2013 – 2015. Gerð er grein fyrir markmiðum verkefnis, leiðum við framkvæmd þess, frávikum miðað við áætlun, helstu hindrunum sem komu upp við vinnu þess og helsta ávinningi af vinnu við verkefnið. Þá er gerð grein fyrir mati á verkefninu samkvæmt umsókn og áætlunum um kynningu á helstu niðurstöðum þess.

2. Markmið

Tilurð þróunarverkefnisins má rekja til [Vitundarvakningar](#) um kynferðislegt andlegt og líkamlegt ofbeldi gegn börnum sem hleypt var af stokkunum haustið 2012 af þremur ráðuneytum. Samráðshópur þvert á skólastig í Garðabæ varð til í kjölfarið og útkoman er verkefnið *Velferð barna í Garðabæ*. Upphaflegt heiti verkefnisins var *Jafnrétti, kynheilbrigði og velferð á öllum skólastigum í Garðabæ*. Heitinu var breytt í *Velferð barna í Garðabæ* eftir að Vitundarvakningunni var falið viðtækara hlutverk árið 2013 og henni jafnframt ætlað að ná til andlegs og líkamlegs ofbeldis gegn börnum.

Verkefnið er mikilvægur liður í innleiðingu grunnþátta menntunar eins og þeim er lýst í Aðalnámskrám leik-, grunn- og framhaldsskóla frá 2011. Þeir verkferlar sem verkefninu er ætlað að styrkja eru ætlaðir til að sinna þörfum nemenda varðandi heilbrigði og velferð með sérstaka áherslu á kynheilbrigði, jafnrétti og ofbeldi sem nauðsynlegt er að líta á sem líkamlegt, andlegt og félagslegt fyrirbæri.

Markmið verkefnis er þrjúþætt:

- Að samin verði forvarnar- og viðbragðsáætlun gegn kynferðislegu, andlegu og líkamlegu ofbeldi gegn börnum.
- Að samin verði fræðsluáætlun fyrir nemendur, starfsfólk og foreldra allra skólastiga.
- Eftirfylgni með að fræðslu-, forvarnar- og viðbragðsáætlanir fari í framkvæmd í öllum skólum í Garðabæ.

Áætlaður afrakstur verkefnis:

Að starfsmenn allra skóla, frístundastarfs og íþróttafélaga í Garðabæ vinni í sameiningu að því marki að auka umfjöllun um kynheilbrigði og velferð og að verkferlar á þessu sviði séu samræmdir.

- Forvarnar- og viðbragðsáætlun (verklag) gegn kynferðislegu, andlegu og líkamlegu ofbeldi gegn börnum verði birt á vefsíðum allra skóla í Garðabæ.
- Fræðsluáætlun sem lýsir framvindu kennslu varðandi velferð barna frá leikskóla til framhaldsskóla. Fræðsluáætlunin nær til verkefna sem unnin eru með nemendum, starfsfólki og foreldrum.
- Stýrihópur um velferð barna í Garðabæ verði festur í sessi sem samstarfsvettvangur skóla, frístundastarfs og íþróttafélaga á þessu sviði.

3. Leiðir sem valdar voru til að ná markmiði:

Stýrihópur: Stýrihópur var stofnaður í júní 2013. Í stýrihópnum sitja: Ásta Sölvadóttir, Menntaklifinu (menntaklif@gardabaer.is), Ágústa Guðmundsdóttir, Menntaklifinu (menntaklif@gardabaer.is), Elísabet Gunnarsdóttir, Álftanesskóla (elisabetgu@alftanesskoli.is), Guðrún Hrefna Sverrisdóttir, fjölskyldusviði Garðabæjar. Kemur inn í hópinn haustið 2014 (gudrunsv@gardabaer.is), Guðrún Helga Sigurðardóttir (2013 – 2014), Hofstaðaskóla (gudrunsig@hofsstadaskoli.is).

Samráðshópur: Skólaárið 2013 – 2014 vann stór hópur, rúmlega 30 manns, sem skipt var í þrjá minni hópa, þvert á samfélagið að því að ná markmiðum verkefnisins. Skólasamfélagið í Garðabæ er hæfilega stórt til að hýsa fjölbreytta skóla sem vinna náið saman að ýmsum verkefnum. Tengslanet þeirra sem starfa í skólunum er sterkt og viðhaldið bæði með miðstýrðum verkefnum og fyrir frumkvæði aðila úti í einstökum skólum. Við vinnu þessa verkefnis hefur orðið til samstarfshópur fulltrúa flestra aðila sem starfa með börnum og ungmennum í Garðabæ. Má þar nefna; leikskólastigi, öllum grunnskólum, framhaldsskóla (FG), Stjórnunni, UMFÁ, skátafélögunum Vífli og Svani, Klifinu, Heilsugæslunni í Garðabæ og fjölskyldusviði Garðabæjar. Samráðshópnum var skipt upp í þrjá minni hópa: Verklagshóp, fræðsluáætlunarhóp og starfendarannsóknahóp.

Veturinn 2013 – 2014 þróaðist verkefnið og skilgreining Vitundarvakningarinnar varð víðari. Við það tekur verkefnið einnig til líkamlegs og andlegs ofbeldis ásamt vanrækslu og áhættuhegðunar barna og ungmenna. Verkefnið nær nú einnig til þátta sem lúta að jafnrétti og mannréttindum.

Mynd 1 Samráðshópurinn

Veturinn 2013-2014 hélt stýrihópur reglulega fundi með samráðshópnum. Stóra hópnur var skipt upp í þrjá minni vinnuhópa. Unnið var að *verklagi* (áður nefnt verk- og viðbragðsáætlun), undirbúningi *starfendarannsóknar* og *fræðsluáætlunar*. Í júní 2014 kynnti stýrihópurinn afrakstur vinnu vetrarins fyrir stjórnendum stofananna og félaga í Garðabæ. Stýrihópurinn fundaði einnig með Fjölskyldusviði Garðabæjar, Ólöfu Ástu Farestveit hjá Barnahúsi, Mennta- og menningarmálaráðuneytinu og Námsgagnastofnun í júní 2014. Eftir þessa fundahrinu var tekin ákvörðun um að fresta útgáfu fræðsluáætlunarinnar, þar sem fyrirséð var að Námsgagnastofnun var með handbók í smíðum sem við vildum geta nýtt okkur í okkar fræðsluáætlun. Veturinn 2014 – 2015 vann stýrihópurinn að því að fullvinna verklag frá samráðshópnum og fræðslufirlit yfir allt það efni sem til er um viðfangsefni verkefnisins. T.d. þurfti að hanna tilkynningaeyðublöð og setja efni inn á vefsíður hjá Garðabæ sem síðar verður hægt að vísa til þegar innleiðingin hefst.

Stýrihópur sá um að útbúa kynningarefni til að kynna fyrir fulltrúum nefnda í bæjarstjórn Garðabæjar og leitaði leiða til að fjármagna innleiðingu og fræðsluhönnun verkefnisins.

Tímalína verkefnis samkvæmt áætlun:

Nóvember 2013 - Stöðuskýrsla

Afurð: Í þessari skýrslu er gerð grein fyrir upphafsstöðu allra samstarfssaðila í verkefninu Velferð barna í Garðabæ haustið 2013. Sagt er frá tildrögum verkefnisins, gagnaöflun og aðferðum við greiningu gagnanna. Gerð er grein fyrir því með hvaða hætti fræðsla um þessi viðfangsefni fer fram í stofnunum í upphafi verkefnis.

Tímabil: 15. ágúst 2013 – 1. nóvember 2013

Ábyrgðaraðilar: Verkefnastjórar.

Mars 2014 - Verklag

Afurð: Verklag vegna gruns um vanrækslu, ofbeldi eða áhættuhegðunbarna og ungmenna. Tilbúin áætlun kynnt í skólasamfélaginu og birt á vefsíðum allra skólanna.

Tímabil: 1. nóvember 2013 – 1. október 2015

Ábyrgðaraðilar: Samráðshópur, stýrihópur, verkefnastjórar.

Júní 2014 Fræðslufirlit

Afurð: Fræðslufirlitið er rafrænn verkefnabanki, kennsluefni og ábendingar um námsefni og aðferðir sem tengjast viðfangsefnum verkefnisins: Ofbeldi, kynjafræði, jafnrétti og kynheilbrigði á víðtækan hátt. Með hverju efni er að finna upplýsingar um útgefanda, hverskonar efni er um að ræða, fyrir hverja efnið er, vefslóð og lykilhugtök er tengjast efninu. Efninu er raðað í stafrófsröð en einnig er að finna heildaryfirlit í töflu. Fræðsluefnið er ætlað börnum, ungmönnum, starfsfólki og foreldrum.

Mælst er til að aðilar að velferð barna nýti þetta leiðbeinandi fræðslufirlit sem verkfæri til að þess að samþætta málefnið í námskrám leik-, grunn- og framhaldsskóla, félagsmiðstöðva, félaga og hjá öllum þeim er vinna með börnum í Garðabæ.

Tímabil: 1. nóvember 2013 – 15. júlí 2015

Ábyrgðaraðilar: Samráðshópur, stýrihópur, verkefnastjórar.

Ólokið: Innleiðing áætlana í skólanámskrár

Afurð: Allar áætlanir verða birtar á vefsíðum skólanna og nánari útfærslur skilgreindar í skólanámskrám. Búið er að sækja aukafjármagn til þess að innleiða þennan þátt verkefnisins.

Tímabil: 1. ágúst 2015 – 1. apríl 2017

Ábyrgðaraðilar: Forstöðumenn og stjórnendur stofnanna og félaga.

Ólokið: Starfendarannsóknir

Afurð: Samráðshópar kennara og annarra starfsmanna. Greining á vinnu starfsmanna í skólunum.

Tímabil: skólaárin 2015-2017

Ábyrgðaraðilar: Samráðshópur – starfendarannsóknarhópur, grunnskóla- og leikskólafulltrúar Garðabæjar.

Ólokið: Eftirfylgni

Afurð: Mat á því hvort áætlanir og verkferlar komast í framkvæmd. Stýrihópurinn festur í sessi í sveitarfélaginu.

Tímabil: 1. janúar 2016– 1. maí 2017

Ábyrgðaraðilar: Verkefnastjórar.

Júní 2015 Skýrslugerð

Afurð: Stöðuskýrsla tilbúin í júní 2014, lokaskýrsla tilbúin í júní 2015.

Tímabil: 1. maí 2014 – júní 2015

Ábyrgðaraðilar: Verkefnastjórar.

4. Frávik miðað við áætlun verkefnis

Þegar stöðuskýrsla lá fyrir, haustið 2013, var fyrirsjáanlegt að verkefnið yrði útvíkkað. Það kom til vegna þess að ákveðið var árið 2013 að Vitundarvakningunni yrði falið viðtækara hlutverk og nái einnig til andlegs og líkamlegs ofbeldis gegn börnum.

Stofnaðir voru þrír vinnuhópar strax í upphafi verkefnis. Hóparnir voru mótaðir eftir markmiðum sem greint var frá í umsókn verkefnisins. Í umsókn var talað um forvarnar- og viðbragðsáætlun en samstaða var um það innan hópsins að færa forvarnarhlutann undir hatt fræðsluáætlunar þar sem fræðsla er í raun forvörn. Heitinu Viðbragðsáætlun var breytt í "[Verklag Garðabæjar - Vegna gruns um vanrækslu, ofbeldi eða áhættuhegðunar barna og ungmenna](#)".

Það hefur tekið lengri tíma að vinna verkefnið er upphaflega var lagt upp með. Verkefni stækkaði á marga vegu. Fleiri aðilar bættust við en upphaflega var gert ráð fyrir vegna mikils áhuga á verkefninu í nærumhverfinu. Fleiri hugtök bættust við sem viðfangsefni og ákveðið var að vinna verkefnið til framtíðar.

Innleiðing er styttra komin en umsóknin gerði ráð fyrir þar sem ekki var til fjármagn til innleiðingar vegna skerðingar á styrkumsókn. Starfendarannsókn hefur ekki farið fram ennþá og eftirfylgni er eftir.

5. Helstu hindranir sem komu upp við vinnu verkefnis

Helsta hindrunin var hversu víðfemt verkefnið var. Það tók tíma að mynda sameiginlega sýn fyrir verkefnið. Margir komu að verkefninu og starfsmannavelta innan samráðshópsins hamlaði framvindu.

Það tafði fyrir þessu verkefni að beðið var eftir stefnumótandi plöggum frá ráðuneytunum og beðið var eftir útgáfu handbókar frá Námsgagnastofnun.

Starfendarannsóknarhópurinn er búinn að vinna alla grunnvinnu fyrir sinn þátt, en náði ekki að vinna sína rannsókn þar sem innleiðingu er ólokið.

Vitundarvakningin var útvíkkuð sem og verkefnið. Það þurfti að fara fram vitundarvakning meðal stjórnenda stofnana og bæjaryfirvöldum til þess að veita verkefninu brautargengi til framtíðar.

6. Helsti ávinningur af vinnu við verkefnið, jákvæð atriði sem fylgdu í kjölfar eða samhliða verkefnisvinnu

Það varð vitundarvakning hjá stjórnendum og forstöðumönnum um mikilvægi samræmdra vinnubragða.

Það var áberandi vilji til samstarfs þvert á alla þátttakendur og fleiri bættust í hópinn en gert var ráð fyrir í upphafi.

Það er mikill og skýr afrakstur af verkefninu. Stöðuskýrslan, verklagið og fræðsluyfirlitið. Afrakstrinum verður bæði miðlað í formi Verklags sem allir fá í hendurnar útprentað, sem og á rafrænu formi á vef [Menntaklifsins](#).

Hugmyndir okkar um það verkefni sem velferðin er hafa mótast á verkefnatímanum. Búið er að skipta nokkrum sinnum um nafn á verkefninu samfara bættum skilningi á þessu fjölpætta verkefni.

Verkefnið útvíkkaði samstarf þvert á stofnanir og félög í Garðabæ í gegnum Menntaklifið sem er ekki lengur vettvangur skólasamfélagsins heldur vettvangur nærsamfélagsins í Garðabæ.

7. Mat á verkefninu samkvæmt umsókn

Verkefnið hefur haft sýnileg áhrif á uppbyggingu skólanámskráa og skapað einbeittari sýn á forvarnarverkefnið á þessu sviði.

Verkefnið hefur byggt brú milli fjölskyldusviðs Garðabæjar sem sinnir barnavernd og og annarra aðila sem starfa með börnum í Garðabæ.

Innleiðingin og starfendarannsóknin er eftir en þær fara fram skólaárin 2015 -2017. Unnið er að hönnun fræðsluáætlanar.

8. Niðurstöður verkefnis

Verkefnið hefur haft sýnileg áhrif á uppbyggingu skólanámskráa og skapað einbeittari sýn á forvarnarverkefnið á þessu sviði.

Verkefnið hefur byggt brú milli fjölskyldusviðs Garðabæjar sem sinnir barnavernd og og annarra aðila sem starfa með börnum í Garðabæ.

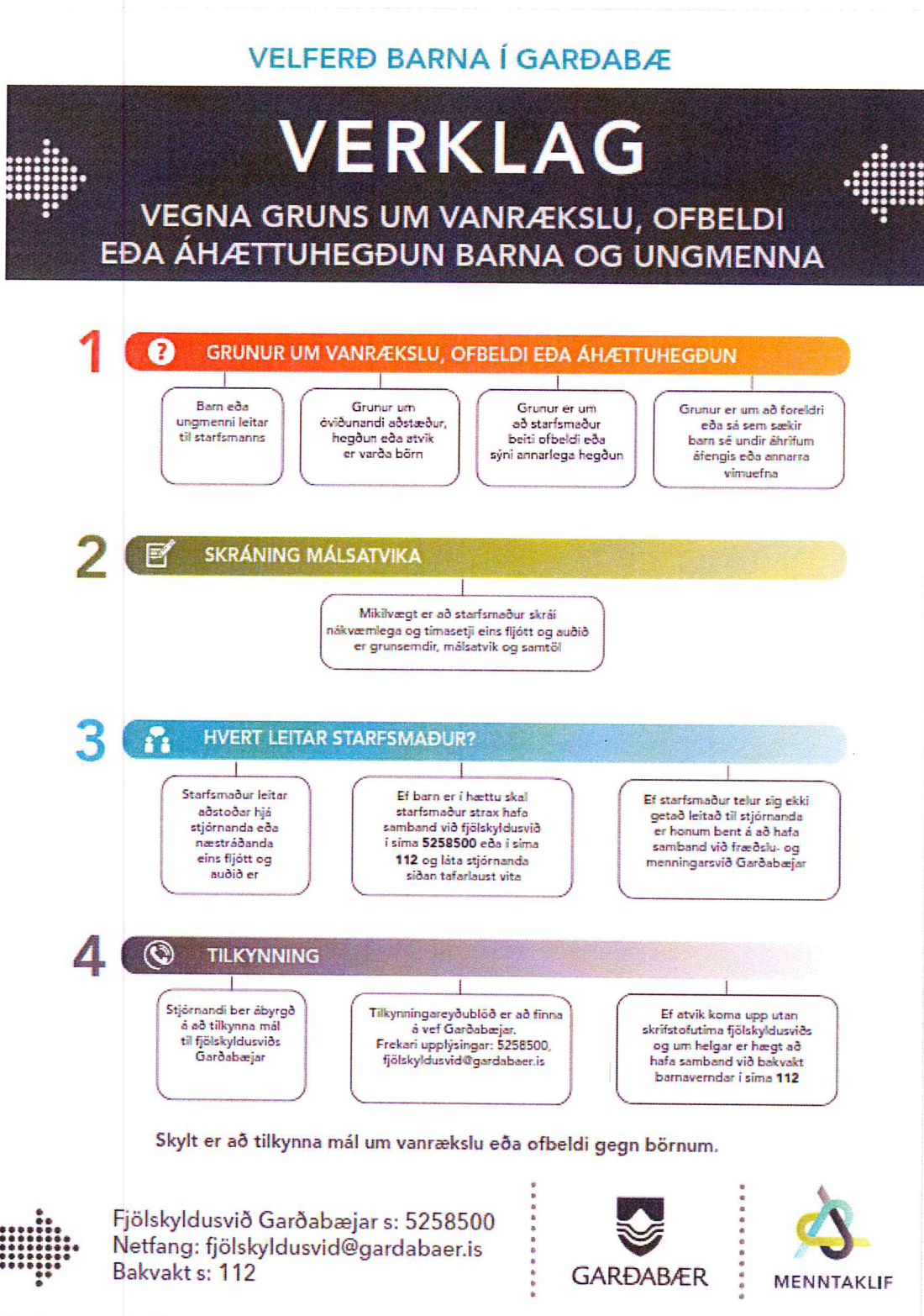
Innleiðingin er eftir en hún mun fara fram skólaárin 2015 -2017.

Á mynd 2 er verkefnaáætlunin í heild sinni. Þar sem verkefnið er mjög víðamikil reyndist nauðsynlegt að afla frekari styrkja til námskeiðshönnunar og innleiðingar á námskeiðum meðal starfsmanna sem vinna með börnum og ungmennum í Garðabæ.

Mynd 2 Áætlun um innleiðingu verkefnisins Velferð barna

Á mynd 3 hér fyrir neðan er verklagið sett fram í einfaldri skýringarmynd. Þessi skýringarmynd er ætla að hanga uppi á vegg í rýmum hjá starfsmönnum sem vinna með börnum.

Mynd 3 Verklag vegna gruns um vanrækslu, ofbeldi eða áhættu hegðunar barna og ungmenna

Á mynd fjögur má sjá forsiðumynd handbókar sem samráðshópurinn skrifaði um *verklag vegna gruns um vanrækslu, ofbeldi eða áhættuhegðun barna og ungmenna*. Handbókin kemur út í september 2015. Handbókin er enn í vinnslu en áætluð útgáfa er í september 2015. Þá mun hún jafnframt birtast á vefsíðum allra samstarfsaðila verkefnisins.

Í handbókinni eru þau fjögur stig sem greint er frá á skýringarmyndinni útskýrð nánar. Henni verður dreift til starfsmanna haustið 2015 um leið og þeir fá kynningu á nýja verklaginu. Tvö grunnnámskeið eru fyrirhuguð í framhaldi af kynningunni. Námskeið A er helgað verklaginu. Námskeið B er námskeið um kynheilbrigði. Þróun þeirra er fer fram haustið 2015. Starfsmenn munu sækja námskeiðin árið 2016-2017 ef nægt fjármagn fæst til innleiðingarinnar.

Mynd 4 Handbók um verklag

9. Áætlun um kynningu á afrakstri verkefnisins og helstu niðurstöðum

- Kynningarfundir fyrir stjórnendur allra þátttökuaðila fór fram í júní 2014.
- Kynningarfundur fyrir Mennta- og menningarmálaráðuneytið fór fram í júní 2014.
- [Kynningarfundur](#) fyrir nefndir á vegum Garðabæjar fór fram í október 2014.
- [Kynningarfundur](#) fyrir erlenda samstarfsaðila skólasamfélagsins í Garðabæ fór fram í júní 2015.
- 25. ágúst 2015 er fyrirhugaður kynningarfundur fyrir skólstjórnendur í grunnskólum.
- Haustið 2015 verður verklag og fræðslufirlit kynnt starfsmönnum þátttökustofnanna og félaga.
- Veturinn 2015 – 2016 verður unnin fræðsluáætlun fyrir verkefnið því búið er að tryggja fjármagn fyrir innleiðingarhluta verkefnisins.
- Innleiðing verkefnisins fer fram í grunnskólum Garðabæjar á árunum 2016 – 2017.
- Eftirfylgni fer fram vorið 2017.

10. Annað sem gagnlegt er að upplýsa stjórn Sprotasjóðs um

Búið er að tryggja fjármagn til þeirrar innleiðingar sem eftir er í grunnskólum Garðabæjar, með stórum styrk úr Þróunarsjóði grunnskóla í Garðabæ.

Stefnt er því að sækja um sambærilegan innleiðingarstyrk fyrir önnur skólastig, stofnanir og félagasamtök í Garðabæ, meðal annars til Þróunarsjóðs Garðabæjar.

Verkefnið hefur hlotið víðtækan hljómgrunn í sveitarfélaginu. Stofnanir og nefndir Garðabæjar ásamt félagasamtökum hafa mikinn metnað fyrir framgöngu þess.

Garðabæ, 30. júní 2015

Ásta Sölvadóttir verkefnastjóri

Ágústa Guðmundsdóttir verkefnastjóri

Brynhildur Sigurðardóttir skólastjóri Garðaskóla, ábyrgðarskóla umsóknar